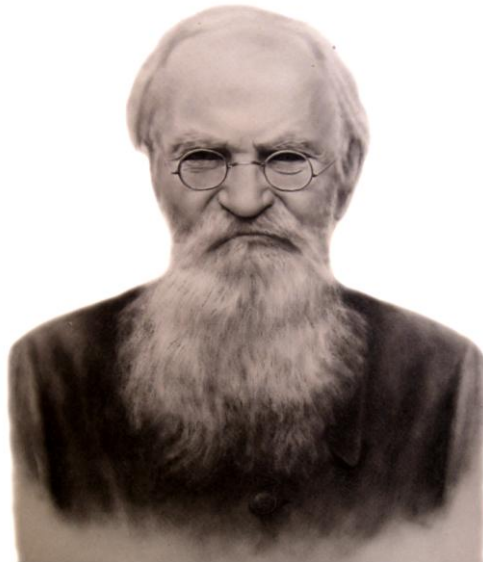

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка**

**Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О. М. Лазаревського**

**ВОСЬМІ
ФЛЬОРІВСЬКІ ЧИТАННЯ**

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

Чернігів - 2023

УДК 37(09): 37(477.51): 37.016:94
М 33

Редакційна колегія:

Янченко Т. В.
Кахерська Т. В.

Технічний редактор:

Кучушева К. А.

М 33 **Матеріали науково-практичної конференції «Восьмі Фльорівські читання».** Чернівці: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2023. 215 с.

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції «Восьмі Фльорівські читання» вміщено доповіді учасників, присвячені регіональній історії освіти й актуальним проблемам педагогіки та навчання історії.

Для викладачів, учителів, студентів, усіх, хто цікавиться проблемами розвитку освіти і суспільства.

Рекомендовано до друку вченою радою
Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
(протокол № 4 від 24.11.2023 року)

УДК 37(09): 37(477.51): 37.016:94

© НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2023

© Автори, 2023

5. Приходькіна Н. О. Компетенція, компетентність, медіакомпетентність: аналіз термінології. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки*. 2017. Вип.5 (34). С. 80–88.
6. Якимчук І. О. Формування медіаосвітніх компетентностей у викладачів коледжу: теоретичний аспект. *Нова педагогічна думка*. 2019. № 4. С. 69–73.
7. Redecker, C. (2017). European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Publications Office of the European Union, Luxembourg. 95 p. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fcc33b68-d581-11e7-a5b9-01aa75ed71a1/language-en> (accessed 10/11/2023). DOI: 10.2760/159770
8. Singh, J., Kerr, P., Hamburger, E.. (eds). (2016). Media and Information Literacy: Reinforcing Human Rights, Countering Radicalization and Extremism / Alliance of Civilizations, UNESCO. 314 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246371> (accessed 10/05/2023).

Юрій Кахерський

ВНЕСОК ЮРІЯ АНАТОЛІЙОВИЧА ПІНЧУКА У ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПЛЕЯДИ НАУКОВЦІВ ХХІ СТ: АКАДЕМІЧНІ ЗАСАДИ НАУКОВОГО КЕРІВНИЦТВА

*Розширювати свої знання можна тільки тоді,
коли дивишся прямо в очі власному незнанню
К. Д. Ушинський*

Повсякчас науковці відігравали й відіграють помітну роль в функціонуванні всесвіту, оскільки наукова діяльність є важливою складовою інтелектуального поступу суспільства. Наукова діяльність – це «інтелектуальна творча праця, спрямована на отримання нових знань та (або) пошук шляхів їх застосування, основними видами якої є фундаментальні та прикладні наукові дослідження» [1]. Наукові дослідження та відкриття створюють нові горизонти знань і як результат – зміни щодо розуміння світу шляхом отримання відповідей на складні питання, розв'язання поточних і глобальних проблем, нові можливості для майбутніх поколінь. Кожен науковець до певної міри завдячує своєму наставнику, котрий спрямував його діяльність та дав поштовх становленню і розвитку його як особистості.

Метою статті є висвітлення особливостей Ю. А. Пінчука як наукового керівника та окреслення його внеску в формування нової плеяди науковців ХХІ ст.

Отже, через спілкування (співпрацю) з науковим керівником молодий дослідник обирає напрям дослідження, методи та прийоми отримання інформації, формує науковий підхід (бачення) до визначення проблеми, що дозволить вирізнити головні (важливі) складові майбутнього наукового доробку.

Саме таким керівником (наставником) був Юрій Анатолійович Пінчук (1937–2012) – український історик, доктор історичних наук, професор, дослідник проблем історіографії та джерелознавства України, заслужений діяч науки і техніки України, Лауреат премії імені М. І. Костомарова НАН України (1993), академік Міжнародної Слов'янської Академії Наук (1998), почесний професор Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (2007), неодноразово нагороджений грамотами Верховної Ради та медалями, стипендіат Президента України та інше.

Його внесок в розвиток історичної науки полягає в тому, що він постійно займаючись науково-дослідною роботою у царині визначення значення діяльності непересічних історичних постатей (М.І. Костомаров, М.С. Грушевський, Д.І. Дорошенко та ін.), перебігу історичних подій («Роль народних мас у Визвольній війні 1648–1654 рр. і воз'єднанні України з Росією (історіографія проблеми)» тощо), активно залучав молоде покоління істориків до наукових пошуків, повсякчас підтримував та допомагав у роботі з матеріалами.

За численні роки наукового керівництва Ю. А. Пінчука під його пильним наглядом сформувалась низка визначних науковців. Його учнями/учасниками «наукової школи» в різні часи були:

Батуріна Світлана Сергіївна – кандидатка історичних наук, наукова співробітниця відділу української історіографії Інституту історії України Національної академії наук України. Захистила кандидатську дисертацію під керівництвом Ю. А. Пінчука на тему: «Федір Павлович Шевченко (1914–1995): життя і творчість» [2].

Бовгиря Андрій Маркович – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу української історіографії Інституту історії України Національної академії наук України. Захистив кандидатську дисертацію під керівництвом Ю. А. Пінчука на тему: «Пам'ятки історичної думки Гетьманщини у складі рукописних збірників XVIII ст.» [2].

Гончар Ольга Трохимівна – кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця відділу української історіографії Інституту історії України Національної академії наук України. Захистила кандидатську дисертацію під керівництвом Ю. А. Пінчука на тему: «Питання історії та культури України в епістолярній спадщині М.І. Костомарова» [2].

Дорохіна Тамара Федорівна – кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Захистила кандидатську дисертацію під керівництвом Ю. А. Пінчука на тему: «Часопис «Визвольний шлях» в українській зарубіжній історичній та суспільно-політичній думці 1948-1991 рр.» [4].

Зіневич Наталія Олексіївна – кандидатка історичних наук, старший науковий співробітник Інститут української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського Національної академії наук України. Під науковим керівництвом Ю. А. Пінчука почала підготовку до написання докторської дисертації, проте, поки її не завершила [2].

Ковалевська Ольга Олегівна – докторка історичних наук, провідна наукова співробітниця відділу української історіографії Інституту історії України Національної академії наук України. Слід зазначити, що Ю. А. Пінчук виступив опонентом на захисті її кандидатської дисертації: «І.С. Мазепа в історіографії XVIII–XX століть». У співавторстві вони випустили ряд наукових статей та публікацій [2].

Луняк Євген Миколайович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Ніжинського державного університету імені Гоголя, Ю. А. Пінчук виступав опонентом під час захисту Є. М. Луняком кандидатської дисертації у 2003 р. на тему: «Кирило-Мефодіївське товариство в історичних дослідженнях другої половини XIX – XX ст.». Під час написання докторської дисертації у Є. М. Луняка з Ю. А. Пінчуком була домовленість про опонування його дослідження: «Козацька Україна XVI – XVIII ст. у французьких історичних дослідженнях». Спілкування між науковцями було постійним – консультації, поради тощо, проте через передчасну смерть Ю. А. Пінчука наприкінці 2012 р. виступити опонентом докторської Євгенія Миколайовича під час захисту він не встиг [6].

Русанов Юрій Анатолійович – кандидат історичних наук, доцент, директор ГО «Чернігівська обласна асоціація ветеранів та інвалідів Афганістану та АТО». Захистив кандидатську дисертацію під керівництвом Ю. А. Пінчука на тему: «Чернігівська «Громада» в українському національно-культурному русі у другій половині XIX – початку XX століття: історіографічний аспект» [7].

Томазов Валерій В'ячеславович – доктор історичних наук, старший науковий співробітник відділу спеціальних галузей історичної науки та електронних інформаційних ресурсів, завідувач сектору генеалогічних та геральдичних досліджень Інституту історії України Національної академії наук України. Під керівництвом Ю. А. Пінчука захистив кандидатську дисертацію на тему: «Генеалогія козацько-старшинських родів: історіографія та джерела (друга половина XVII – початок XXI ст.)» [2].

Ясь Олексій Васильович – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник відділу української історіографії Інституту історії України Національної академії наук України, член-кореспондент Національної академії наук України Відділення історії, філософії та права, спеціальність: Історіографія. Дійсний член Наукового товариства імені Т. Г. Шевченка. Під керівництвом Ю. А. Пінчука захистив кандидатську дисертацію на тему: «Державницька традиція в українській зарубіжній історичній науці 1945–1991 рр.». У співавторстві вони випустили ряд наукових студій та публікацій [2].

У своїй роботі з учнями та аспірантами Ю. А. Пінчук послуговувався наступними принципами роботи: заохочення молодого покоління науковців до різнобічності дослідницьких інтересів та ґрунтовного вивчення обраних тем. На підтвердження цього наведемо фрагмент зі спогадів О. О. Ковалевської: «...коли я вирішила обрати тему майбутньої докторської дисертації, попросила його (Ю. А. Пінчука – авт.) поради...Я пояснювала, чому хочу кардинально змінити хронологічний період і перераховувала ймовірні теми. Ю. А. Пінчук уважно вислухав і сказав, що розуміє всі мої сумніви та готовий прийняти всі мої аргументи, але...він запитав: «Коли ти закінчила текст кандидатської, чи прописала в ній перспективні напрямки майбутніх досліджень?» Я відповіла: «Так». «А чому тоді не хочеш обрати один з них і почати розробляти?» Я сказала, що всі вони вимагають довгого збирання джерельної бази, а відтак, написання роботи може затягнутися на роки. Відповідь Ю. А. Пінчука спочатку приголомшила: «А куди тобі поспішати? Все життя попереду!». Тоді я не одразу зрозуміла, до чого він мене підштовхував, яку думку хотів підказати. Він лише натякав, а вже дійти до висновку я мала сама. Він хотів, аби все виглядало так, ніби рішення прийшло мені само по собі» [5].

На думку А. М. Бовгирі, його науковий керівник був: «...надзвичайно вимогливим і пунктуальним до себе, своїх робіт. Те ж саме він вимагав і від своїх учнів, в роботах, текстах, в яких він вважав неприпустимим наукову недоброчесність, неуважність, неорганізованість, ігнорування засадничих принципів роботи з джерелами, історіографічними текстами. Запорукою успіху він вважав (і в цьому переконував своїх аспірантів) щоденну, систематичну працю, направлену на досягнення результату. Якість, а не кількість була його своєрідним девізом. Лише вивіреним, продуманим, структурованим текст міг, на його переконання, стати основою статті чи розділу майбутньої дисертації» [3].

Таким чином, можемо зробити висновок, що під пильним керівництвом Ю. А. Пінчука формувалась та зростала нова наукова школа, в якій кожного поважали і «чули». З цього приводу О. В. Ясь зазначив наступне: «...зокрема до кожного з молодих істориків ставився (Ю. А. Пінчук – авт.) з незмінною повагою. Навіть більше, він уважно вислуховував міркування молодих колег, зокрема навіть початківців і часом доброзичливо жартував, коли вони були зовсім відірвані від реальності. Та коли думки і пропозиції були слухними, то повною мірою сприймав і визнавав їх доречність. Разом із тим міг дуже коректно і тактовно сказати про помилки, недоліки, мовні й технічні огріхи конкретного тексту, логічні суперечності тощо» [8].

З останнього ми можемо дійти висновку про те, яку роль виконує керівник у науковому житті свого учня/аспіранта. Саме його методи і підходи до керівництва будуть визначальними у «науковій кар'єрі» учнів. Ю. А. Пінчук, як слушно зазначає Т. Ф. Дорохіна: «...на початку 2000-х вже застосовував у своїй діяльності сучасні науково-освітні підходи: методи колективної розумової діяльності і «мислить самостійно». Щодо першого, то у нашому випадку – це консультування,

контролювання, перевірка та вичитування усіх зібраних матеріалів, поради та підвищення мотивації... «Мислити самостійно» – це означало зосереджувати увагу та зусилля на ретельному вивченні проблеми, ситуації; бути об'єктивним в оцінці аргументів усіх боків питання; дослухатися інших думок» [4].

Тож участь Ю. А. Пінчука в житті кожного з його послідовників неможливо переоцінити, так чи інакше ми зараз маємо велику кількість істориків, вчених, які, завдяки «школі Ю.А. Пінчука» дотримуються тих же принципів у роботі з молоддю, спрямовують свої зусилля на заповнення лакун в історико-науковому просторі.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 23.10.2023).
2. Інститут історії України Національної академії наук України. Історики України (матеріали до біобібліографії): офіційний сайт. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=HIST&P21DBN=HIST&S21FMT=brief_hist&S21ALL=%3C.%3EHIST=!%3C.%3E&S21SRW=nm&S21SRD=UP&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=20 (дата звернення: 20.10.2023).
3. Респондент А. М. Бовгиря – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, Інституту історії України НАНУ: Інформація про науково-педагогічну діяльність Ю. А. Пінчука.
4. Респондент Т. Ф. Дорохіна – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка: Інформація про науково-педагогічну діяльність Ю. А. Пінчука.
5. Респондент О. О. Ковалевська – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник, Інституту історії України НАНУ: Інформація про науково-педагогічну діяльність Ю. А. Пінчука.
6. Респондент Є. М. Луняк – доктор історичних наук, завідувач кафедри історії України, професор Ніжинського державного університету імені М. В. Гоголя: Інформація про науково-педагогічну діяльність Ю. А. Пінчука.
7. Респондент Ю. А. Русанов – кандидат історичних наук, доцент, директор ГО «Чернігівська обласна асоціація ветеранів та інвалідів Афганістану та АТО»: Інформація про науково-педагогічну діяльність Ю. А. Пінчука.
8. Респондент О. В. Ясь – доктор історичних наук, член-кореспондент НАН України, провідний науковий співробітник, Інституту історії України НАНУ: Інформація про науково-педагогічну діяльність Ю. А. Пінчука.

<hr/>	
<i>Ганна Доманова</i>	
<i>Наталія Ципляк</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ.....	36
<i>Тетяна Донець</i>	
ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ ТА ПРАВОЗНАВСТВА В СУЧАСНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	41
<i>Тамара Дорохіна</i>	
ДІЯЛЬНІСТЬ МИХАЙЛА ІВАНОВИЧА КІРІЄНКА (1884-?) У СФЕРІ ОСВІТИ НА ЧЕРНІГІВЩИНІ.....	49
<i>Ірина Еткіна</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ІСТОРИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «ІСТОРІЇ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.».....	55
<i>Алла Загородня</i>	
СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ІДЕЇ В УКРАЇНСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ 1917-1991 РР. ЯК ФЕНОМЕН ЩОДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	58
<i>Наталія Зайченко</i>	
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ОЦІНКИ ПОСТАТІ ЛОРЕНСО ЛУЗУРІАГІ.....	62
<i>Сергій Захарін</i>	
ОСВІТА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	66
<i>Олександр Іваницький</i>	
ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДАТНОСТЕЙ ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	70
<i>Тетяна Кахерська</i>	
МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ.....	74
<i>Юрій Кахерський</i>	
ВНЕСОК ЮРІЯ АНАТОЛІЙОВИЧА ПІНЧУКА У ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПЛЕЯДИ НАУКОВЦІВ ХХІ СТ: АКАДЕМІЧНІ ЗАСАДИ НАУКОВОГО КЕРІВНИЦТВА.....	79